

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕКРЕАЦІЙНОГО КОМПЛЕКСУ ЗАКАРПАТТЯ

Гринів Л.С.
Славик Р.В.

Попри визнання Закарпаття як привабливого регіону для рекреації і туризму, даний сектор економіки розвивається недостатніми темпами. У статті визначено основні проблеми інвестиційного забезпечення рекреаційно-туристичного сектору області, а також проаналізовано заклади рекреації за формами господарювання і власності. Особлива увага приділена функціонуванню профспілкових санаторіїв. Проаналізовано функціонування, інвестиційне забезпечення та реалізацію цільових регіональних програм та інвестиційних пропозицій в галузі рекреації і туризму. Виділено пріоритетні рекреаційні території області для інвестиційного освоєння, та окреслено їхні особливості.

Ключові слова: *інвестиційне забезпечення, профспілкові санаторії, рекреаційний комплекс, рекреаційні території, цільові регіональні програми, інвестиційні проекти, заповідні території.*

ВСТУП

Передумовою розвитку будь-якої галузі національного господарства є її визначення пріоритетності зі сторони держави та інвестиційне забезпечення розвитку. У ст. 6 Закону України «Про туризм» передбачено, що держава проголошує туризм одним з пріоритетних напрямів розвитку економіки та культури і створює умови для туристичної діяльності. Одним з пріоритетних напрямів державної політики у галузі туризму є забезпечення становлення рекреації і туризму як високорентабельної галузі економіки України, заохочення національних та іноземних інвестицій у розвиток індустрії туризму, створення нових робочих місць [2]. В умовах перехідної економіки держава не в змозі повноцінно забезпечувати розбудову рекреаційного сектору за рахунок власних ресурсів. Тому, доцільніше покласти на державу функції гаранта залучення приватних інвестицій та їх захисту.

Проблематиці залучення інвестицій у економіку було присвячено низку наукових праць вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема Вакаріна С.І., Величка О.В., Гітмана Л. Дж., Джонка М.Д., Пересади А.А., де були розглянуті загальні принципи інвестиційної діяльності. Проблематикою залучення та адміністрування інвестицій у регіоні займалися такі дослідники, як Гоблик В.В., Горин Г.В., Дяченко Б.І., Плахтій М.О., Мікловда В.М., Русин Н.П. та ін. У деяких з цих праць частково було досліджено, зокрема, інвестиційну діяльність рекреаційно-туристичної сфери економіки Закарпатської області. Однак досі залишаються недослідженими інвестиційні процеси у рекреаційно-туристичному

секторі краю з точки зору відносин власності і організаційної форми господарювання закладів рекреації і туризму. Недостатньо вивчена також роль цільових регіональних програм в галузі рекреації і туризму у сприянні залучення інвестиційних ресурсів. Не повною мірою проаналізована реалізація інвестиційних проектів у досліджуваній галузі і не виділені території області, найбільш сприятливі для залучення рекреаційних інвестицій.

Дослідження виконане методом аналізу, синтезу і узагальнення первинних даних (статистичних, фінансової звітності, цільових регіональних програм, інвестиційних пропозицій, нормативної бази та інших документів).

Метою даного дослідження є:

- вивчення можливостей інвестиційного забезпечення рекреаційно-туристичних закладів різних форм власності і господарювання;
- визначення шляхів фінансового оздоровлення профспілкових санаторіїв;
- аналіз цільових регіональних програм та інвестиційних пропозицій;
- виділення території Закарпатської області, перспективних для розбудови рекреаційної інфраструктури.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Розвиток рекреації і туризму як в цілому в краї, так і в тих регіонах, де він є пріоритетним, в значній мірі залежить від стану навколишнього природного середовища, збереження і охорони культурних пам'яток, автомобільних доріг, супутньої інфраструктури на їх територіях тощо. Досягти цього можна, зокрема, за рахунок комплексної та ефективної інвестиційної політики у рекреаційно-туристичному комплексі краю, яка в свою чергу стимулюватиме ділову активність у зазначеній сфері. Стратегічною ціллю інвестиційної політики має бути

Гринів Лідія Святославівна, завідувач кафедри економіки України ЛНУ, д.е.н., професор, тел. 0503700568, e-mail: hryniv-lydia@ukr.net

Славик Роман Володимирович, аспірант кафедри економіки України ЛНУ, тел. 0503726039, e-mail: ratobor_88@ukr.net

максимально повне використання природно-рекреаційного потенціалу регіону із врахуванням різного роду обмежень і його сталого розвитку. Однак, стратегічне планування розвитку рекреаційного сектору на сьогодні ускладнюється численними факторами, зокрема:

- загальною непривабливістю української економіки для іноземних інвесторів через невизначеність нормативно-законодавчого поля;

- недостатньою популярністю Закарпаття на міжнародному ринку рекреаційно-туристичних послуг через слабку маркетингову діяльність;

- незадовільним станом виробничої та соціальної інфраструктури;

- відомчою роздрібненістю рекреаційних об'єктів і територій, а також їх різними формами господарювання і власності (табл. 1).

Таблиця 1 Закарпатські заклади рекреації і туризму за формами господарювання і власності*

Категорія рекреаційного закладу	Кількість рекреаційно-туристичних закладів за формою власності і господарювання					Кількість ліжокмісць у закладах певної категорії	
	Державна	Комунальна	Приватна	Колективна	Акціонерна		
					ЗАТ		ВАТ
Готелі	1	1	150	1		1	5557
Санаторії	1	1	8	2	7		3712
Пансіонати, бази відпочинку, туристичні бази та інші рекреаційні заклади	5		79	12	5	4	6915
Кількість ліжокмісць у закладах певної форми власності і господарювання	524	453	10168	1375	2621	1036	

Останнім часом спостерігається поступове зростання кількості приватних рекреаційно-туристичних закладів та їх можливостей обслуговування рекреантів. Однак їхнє виникнення, здебільшого, хаотичне і неконтрольоване, тому дані заклади не повною мірою піддаються процесам обліку, програмуванню і прогнозуванню. Одночасно зменшується кількість і рекреаційні можливості закладів державної та комунальної форм власності.

Нерідко у минулі роки спостерігався перехід цілісних майнових комплексів з державної, комунальної або відомчої власності у приватну форму.

За останні роки відмічається також суттєве зниження ролі санаторіїв у загальній кількості оздоровлених осіб (рис. 1).

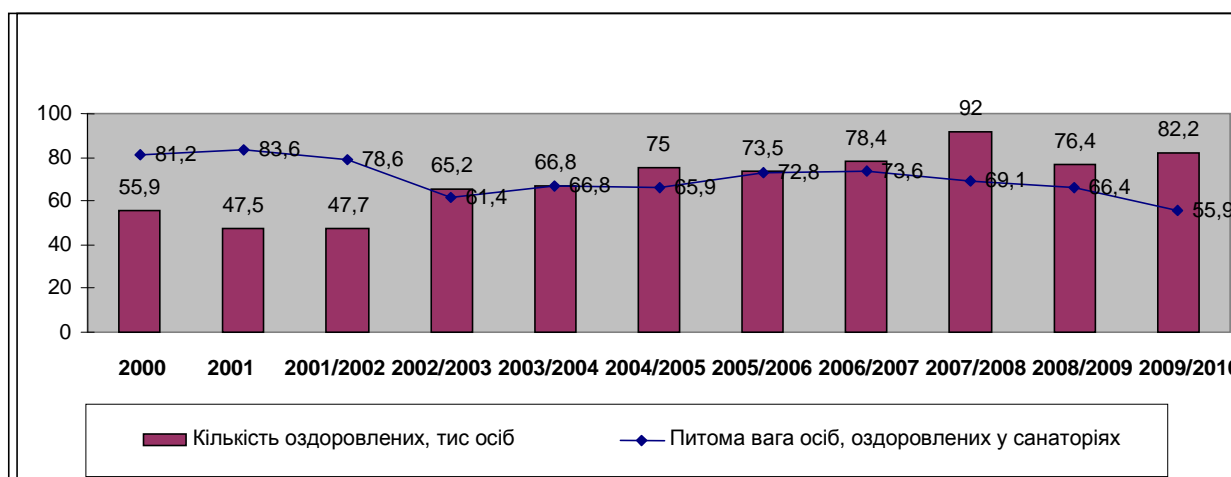

Рис. 1 Динаміка кількості оздоровлених осіб [9]

*згідно даних моніторингу відділу туризму і курортів Закарпатського обласного управління з питань європейської інтеграції, зовнішньоекономічних зв'язків та туризму

Подібне явище пояснюється, зокрема, розширенням асортименту рекреаційно-оздоровчих послуг, які надаються поза межами, власне, санаторіїв, а також зменшенням обсягу державних

замовлень у відомчих санаторно-курортних закладах. Так, згідно моніторингу відділу туризму і курортів Закарпатської облдержадміністрації із 19 санаторіїв – сім – це дочірні структури ЗАТ

«Укрпрофоздоровниця», підпорядковані та об'єднані у Представництво ЗАТ «Укрпрофоздоровниця» Закарпатської області, у яких зосереджено більше половини ліжкового фонду санаторіїв Закарпаття (рис. 2). За роки незалежності санаторії ЗАТ «Укрпрофоздоровниця» займали лідируючі позиції на ринку санаторно-оздоровчих послуг. Однак останніми роками державне підприємство втрачає частку ринку через ряд послідовно взаємопов'язаних між собою причин, зокрема:

- повільне оновлення основних фондів через недосконалу амортизаційну політику і вилучення значної частки нерозподіленого прибутку засновниками;
- поступове зменшення державного замовлення на оздоровчі послуги;
- повільний перехід на ринкові методи господарювання;
- збільшення конкуренції зі сторони приватних закладів.

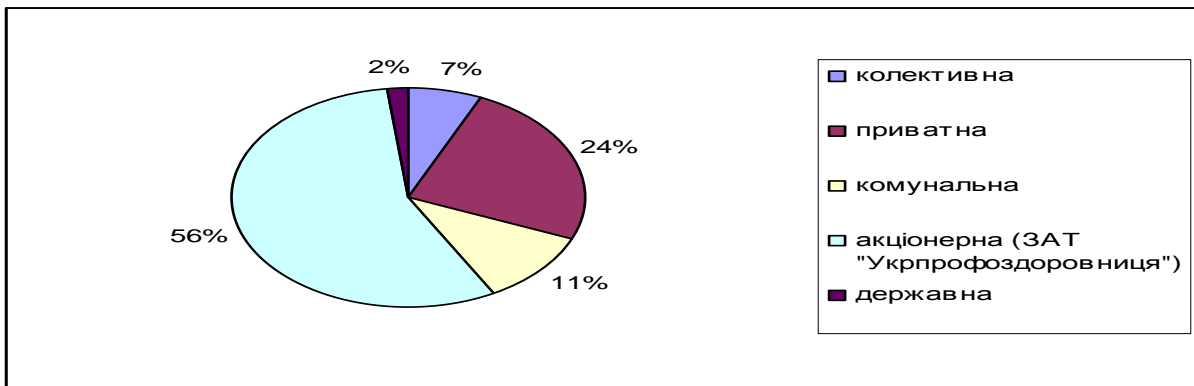

Рис. 2 Кількість ліжокмісць у санаторіях Закарпатської області за формою власності (2010 р.) [9]

– Слід відмітити, що санаторії ДП «Курорт Закарпаття» використовують бальнеологічні ресурси державного значення і орієнтовані на масового споживача середнього статку. Разом з тим відбуваються постійні спроби передачі майнових

комплексів державного підприємства у комунальне підпорядкування з подальшою приватизацією, незважаючи на позитивні показники діяльності навіть у кризовий період (табл. 2).

Таблиця 2 Основні показники діяльності по санаторно-курортних закладах, господарствах ДП «Курорт Закарпаття» (2009/10 року) [6]

Найменування оздоровниць	Кількість обслужених осіб (2009/10 року)	Середньоспискова чисельність персоналу (2009/10 року)	Фін. рез. від звичайної діяльності (прибуток/збиток) після оподаткування (2009/10 року)
ДП «Клін. Сан. «Карпати»»	8691 / 7136	306 / 327	1839,6 / 1464,6
ДП «Сан. «Синяк»»	6665 / 6463	204 / 202	1748,7 / 1706,1
ДП «Сан. «Поляна»»	3162 / 4128	218 / 195	259,9 / 311,3
ДП «Сан. «Сонячне Закарпаття»»	10703 / 9885	480 / 465	1950,2 / 1952
ДП «Сан. «Квітка Полонини»»		2 / 3	26 / 40,4
ДП «Сан. «Шаян»»	2939 / 2701	125 / 127	752,3 / 806,8
ДП «Сан. «Верховина»»	1071 / 929	83 / 79	58,7 / - 53,3
ДП «ГТРЕС»»		17 / 15	43,9 / 42,7
Разом	33231 / 31242	1435	6679,3 / 6271

На нашу думку, подібні дії є передчасними. Більш доцільною вбачається підтримка подібних санаторіїв як з боку держави, так і з боку засновників. Для збереження профспілкових санаторіїв, перш за все, необхідно переглянути методи інвестиційного забезпечення діяльності і перейти на якісно нові принципи господарювання, зокрема [4]:

1. Розглянути можливість зменшення, або звільнення від земельного податку або мінімізації ставки орендної плати за землю деяким категоріям оздоровниць (санаторії для дітей з батьками, сезонні санаторії тощо);

2. На законодавчому рівні сприяти державним закупівлям, коли предметом закупівлі є послуги з реабілітації, лікування (у тому числі санаторно-курортного), оздоровлення застрахованих осіб та інвалідів.

3. Надати пільги для санаторно-курортних закладів при сплаті податку на додану вартість та на прибуток.

4. Вивільнені кошти спрямовувати виключно на розвиток лікувальної бази закладу.

Федерації профспілок України та Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, зокрема, рекомендується:

– переглянути дивідендну політику та надати можливість санаторіям використовувати ці кошти на інвестиційні програми, оскільки оздоровниці постійно працюють у режимі катастрофічної нестачі обігових коштів;

– розробити пакет документів для залучення інвестицій, які б до мінімуму зменшили ризики втрати майна та захистили б від посягання недобросовісних інвесторів;

визначити обсяг соцзамовлення та кількість путівок на санаторно-курортне лікування за рахунок Фонду соціального страхування України з тимчасової втрати працездатності.

Загалом проблеми реформування та інвестиційного освоєння рекреаційного комплексу пов'язані з перехідним характером економічних процесів у державі. Стратегічному плануванню рекреаційного господарства повинен передувати ретельний аналіз вже діючих державних програм розвитку, які прямо, або опосередковано мають відношення до даної галузі економіки. Необхідно також проаналізувати і переглянути принципи функціонування регіональних програм і хід їх реалізації з точки зору ефективності, фінансово-інвестиційного забезпечення, критеріїв і шкали оцінювання тощо, оскільки саме регіональні програми розвитку повинні стати базовим інструментом стратегічного планування рекреаційного господарства перш за все у рекреаційно-привабливих регіонах. Таким чином державні програми стають свого роду – макроекономічним бізнес-планом розвитку галузі і виступають орієнтиром при розробці регіональних програм розвитку. Через систему подібного інструментарію, за який відповідає, в першу чергу держава через відповідні інституції, простіше буде залучати приватні інвестиції, оскільки останні проникають, перш за все, у ті сфери економічної діяльності, де вже діє державний капітал.

Всебічний розвиток рекреаційного комплексу як і будь-якої іншої галузі національного господарства неможливий без комплексного стратегічного планування та інвестиційного забезпечення. Базовим документом і стратегічним планом розвитку, який визначає цілі, завдання, пріоритети розвитку Закарпаття до 2015 року є „Регіональна стратегія розвитку Закарпатської області до 2015 року” [7]. Однією з п'яти стратегічних цілей соціально-економічного розвитку Закарпатської області визначено саме розвиток туризму та курортно-рекреаційної сфери. Дана стратегічна ціль має досягатися шляхом виконання операційних цілей і операційних дій [7], що в свою чергу забезпечується через програмування розвитку переважно на коротко та середньостроковий період. Станом на сьогодні діє всього одна регіональна програма, яка пов'язана безпосередньо з досягненням стратегічної цілі розвитку туризму та курортно-рекреаційної сфери [8]. Ще дві мають опосередковане відношення і, загалом сприяють досягненню іншим стратегічним цілям згідно Регіональної стратегії розвитку. Слід відмітити, що у 2007 бюджетному році у області діяло три регіональні програми розвитку туристично-рекреаційної сфери, однак, після перегляду ефективності їх реалізації і фінансування відбулося їх скорочення до одної. Навіть

при відносно незначних запланованих видатках з державного і місцевих бюджетів в рамках програм – їхнє фінансування забезпечувалося в середньому на 30-40%.

Слід додати, що протягом досліджуваного періоду 2007-2011 років також діяли середньострокові цільові регіональні програми формування позитивного інвестиційного іміджу області, однак їх фінансування також здійснювалося з обласного бюджету в середньому на 25% від потреби. Програми розвитку в області перспективних туристично-оздоровчих комплексів та інфраструктури до них на 2005 – 2010 рр., а також програми розвитку сільського туризму в Закарпатській області на 2004 – 2008 рр. після оптимізації були скорочені заради економії бюджетних коштів і уникнення дублювання програм. Залишилась тільки одна цільова регіональна програма розвитку туризму та рекреації в Закарпатській області на 2002–2010 рр., яка фінансувалась з обласного бюджету на 10-15% у 2009-10 рр. У 2011 році затверджена нова програма розвитку туризму і курортів у Закарпатській області на 2011 – 2015 рр. із запланованим фінансуванням з обласного бюджету у розмірі 2700 тис. грн. на 2011 рік, однак затверджено обласною радою всього 400 тис. (15%). Таким чином спостерігається перманентне недофінансування цільових регіональних програм розвитку рекреаційного комплексу навіть після їх оптимізації. Слід відмітити, що явище хронічного недофінансування характерне майже для всіх державних програм області, зокрема проекту схеми планування території Закарпатської області, яка є вкрай важливою для стратегічного планування, адже дана схема повинна передувати стратегічному плануванню будь якої сфери економічної діяльності. Її розроблення забезпечить функціональне зонування території краю, а відповідно, її раціональне використання. Особливо вважаємо за недоцільне скорочення програми розвитку в області перспективних туристично-оздоровчих комплексів та інфраструктури до них на 2005–2010 рр., оскільки зі 102 інвестиційних пропозицій області у 2008-2009 роках більше половини – це пропозиції для потенційних інвесторів стосовно будівництва санаторно-оздоровчих і готельних комплексів, а також гірськолижних курортів [3]. Крім того, з 91 земельної ділянки, які пропонувалися для інвестиційного освоєння – близько 2/3 з них заплановано для будівництва об'єктів туризму та рекреації, або можуть бути потенційно використані для даних цілей. Таким чином, рекреація і туризм визначені пріоритетними напрямками розвитку області. Крім цього, планування інвестиційного розвитку рекреаційного комплексу кардинально відрізняється від освоєння інвестицій у сфері матеріального виробництва, тому розбудову рекреаційної інфраструктури, на нашу думку доцільно планувати через створення окремої цільової регіональної програми.

Аналіз інвестиційних пропозицій області за 2008-2009 рр. показав, що для будівництва об'єктів рекреації і туризму планується залучити щонайменше 15,6 млрд. грн. і створити близько 15 тис. робочих місць (для порівняння - загальний обсяг видатків обласного бюджету на 2011 рік заплановано у сумі 1 783 569,7 тис. грн.). Здійснення подібних амбітних планів з розбудови

рекреаційної інфраструктури без запровадження цільової регіональної програми може призвести до:

- нерациональної забудови території області рекреаційно-туристичною інфраструктурою;
- неврахування принципів сталого розвитку рекреаційної території;
- виникнення суперечностей між попитом і пропозицією рекреаційних послуг;
- хаотичного та інерційного розвитку рекреаційного комплексу області.

Розглядаючи інвестиційні перспективи розвитку рекреаційних територій Закарпаття, можемо виділити три найбільш перспективні ареали для розвитку рекреації і туризму: г. Полонина Руна (Перечинський район), Боржавські полонини (Воловецький, Міжгірський, Свалявський райони), НПП Синеvir з озером Синеvir (Міжгірський район).

Гора Полонина Руна (Перечинський район). У дану рекреаційну територію на площі близько 10000 га. планується поетапно залучити інвестицій в обсязі близько 1 млрд. євро та створити близько 10 000 нових робочих місць (2/3 всіх потенційних рекреаційних інвестицій області та робочих міст). В рамках проекту заплановано створити 345 готелів, пансіонатів, котеджів, гірських притулків, в тому числі 3 санаторії на базі сірководневих бальнеоресурсів, 18 860 ліжко-місць, 61 ресторан, 26 795 посадочних місць в ресторанах, пунктах швидкого харчування, кафе, корчмах, 12 322 місць для паркування. Також заплановано створити 39 гірськолижних витягів різної довжини, 113,2 км гірськолижних трас і систему гірських пасажирських перевезень довжиною 65,5 км. Максимальна можливість щоденного відвідування запланована на рівні 121 800. Проект «Ужгород-Полонина Руна» - це створення єдиного комплексу на базі гори Полонина Руна, який об'єднає 8 туристичних центрів з єдиною транспортною системою гірських пасажирських перевезень [5]. Основними ознаками даного проекту є всесезонність, масштабність і комплексність, оскільки передбачається створити 4 сезонний курорт на базі гірськолижного, санаторно-рекреаційного, водного та історико-архітектурного туризму. Розвитком даного проекту зайнялась девелоперська компанія, яка входить в структуру різнопрофільних компаній багатofункціонального холдингу. Однак, не зважаючи на задекларовану всебічну підтримку органів місцевої влади на сьогодні навіть перший етап проекту з восьми не запущено.

Боржавські полонини (Воловецький, Міжгірський, Свалявський райони). Гірський хребет на межі трьох адміністративних районів Закарпатської області є другим найбільш перспективним регіоном для комплексного рекреаційного освоєння. В цілому у регіон Боржавських полонин планується залучити близько 3 200 млн. грн. і створити близько 4000 робочих місць. Заплановано щонайменше чотири інвестиційні проекти з будови рекреаційно-туристичної інфраструктури у вигляді інвестиційних пропозицій, або попередніх проектів. Особливий інтерес становить створення гірськолижного комплексу, який надаватиме туристичні та рекреаційні послуги, а саме організація активного відпочинку, організація оздоровчих процедур

(спа-салони, термо-ванни, сауни, спортзали і т.п.), обслуговування ділових потреб (конференц сервіс, проведення ділових семінарів). Після перемоги на тендері інвестиційних проектів, задекларовано було здати готовий комплекс в експлуатацію у 2012 році. Однак крім створення попереднього проекту – навіть перший етап виконання не було запущено.

Національний природний парк «Синеvir» з озером Синеvir (Міжгірський район). Розбудова об'єктів рекреаційно-туристичної інфраструктури в районі озера Синеvir має певні обмеження, оскільки місця для забудови розміщені на природо-заповідній території. Тут же знаходяться 4 населених пункти - Синеvirсько-Полянської, Синеvirської, Негровецької та Колочавської сільрад. Це так звана господарська зона (8,9 тис. га, що становить 21,8% території парку). Чисельність населення складає 16 тис. осіб. Територія між господарською та заповідною зонами представляє собою зону регульованої рекреації, яка створюється для організації короточасного відпочинку населення, обладнання туристичних маршрутів і екологічних об'єктів для екскурсійного відвідування експозиційних об'єктів, розташування наметів тощо. На території зазначених сільрад запланована розбудова рекреаційно-туристичної інфраструктури, а саме: мережу готельно-ресторанних, рекреаційно-туристичних, туристично-оздоровчих комплексів, агроосель, мініготелів тощо. Планується залучити близько 250 млн. грн. приватних інвестицій і створити 900 нових робочих міст. Однак інвестиції, за висновками спостережень, залучаються інтенсивніше у розбудову або реконструкцію вже діючих рекреаційно-туристичних комплексів. Будівництво в «чистому полі» (концепція greenfield) застосовується менш інтенсивно.

Для реалізації інвестиційних проектів земельні ділянки і об'єкти для майбутніх інвестиційних вкладень планується надавати потенційним інвесторам через викуп, довгострокову оренду або створення спільного підприємства. Однак, не зважаючи на заявлений режим найбільшого сприяння інвесторам, сьогодні ще спостерігається низький відсоток реалізації задекларованих інвестиційних проектів у Закарпатській області. Інвестиційні пропозиції довгий час залишаються тільки пропозиціями, які не знаходять інвестора, незважаючи на декларацію всебічної підтримки останнього зі сторони органів влади. За словами як інвесторів так і фірм-девелоперів – подібна ділова пасивність пояснюється, перш за все, наслідками фінансово-економічної кризи, через яку довелось заморозити ряд грандіозних інвестиційних проектів освоєння рекреаційних територій. Однак існують і інші об'єктивні проблеми, що стримують розвиток рекреаційної галузі і є перешкодою залучення рекреаційних інвестицій:

- значна розпорошеність земельних ділянок на перспективних рекреаційних територіях між численними землекористувачами, що ускладнює відвід землі під майбутні рекреаційні комплекси;

- слабка комунікаційна доступність перспективних для освоєння в туристично-рекреаційних цілях територій;

- нерозвиненість автомобільних шляхів та автодорожньої інфраструктури;
- недостатня кількість кваліфікованих кадрів рекреаційно-туристичної галузі;
- відсутність законодавства щодо визначення статусу гірськолижних трас спуску та законодавства, яке б регулювало земельні відносини між суб'єктами господарювання на цих трасах;
- низька зацікавленість крупними інвесторами Закарпаття як туристичним напрямком і, як наслідок, спрямуванням інвестиційних ресурсів у традиційні галузі економіки: машинобудування, хімічну промисловість, агропромисловий комплекс тощо.

Таким чином, проведений аналіз показав, що інвестиційна політика у рекреаційному господарстві велася і ведеться неефективно. Відзначена вкрай низька ефективність системи управління, зокрема інвестиційного менеджменту, що головним чином пов'язано з наступними обставинами:

- відсутністю стратегії в плануванні рекреаційних інвестицій і освоєнні рекреаційних територій;
- недостатнім знанням ринкової кон'юнктури, недостатньою увагою до задач маркетингового аналізу і вивчення інвестиційних ризиків;
- низьким рівнем кваліфікації і відповідальності менеджерів, їх слабкою орієнтацією в складних сучасних економічних умовах.

Слід відмітити також зміщення пріоритетів руху рекреаційних інвестицій. Якщо раніше активно освоювалися території з наявними бальнеологічними ресурсами, то в майбутньому пріоритет зміщується в сторону освоєння гірськолижної рекреації, або створення рекреаційних чотирисезонних комплексів на базі як бальнеологічних ресурсів, так і рекреаційних територій для спортивного туризму і рекреації (зокрема гірськолижного).

Особливістю інвестиційного освоєння рекреаційних територій Закарпаття є наявність значної кількості природо-заповідних комплексів. На території області нараховується 453 об'єкти природно-заповідного фонду загальною площею 159,6 тис. га, із них загальнодержавного значення – 36 об'єктів загальною площею 147,4 тис. га, місцевого значення – 417 (12,1 тис. га). Відсоток фактичної площі територій та об'єктів природно-заповідного фонду до загальної площі області становить 13,4%. В подальшому цей показник намічено довести до 15%, що відповідатиме загальноєвропейському рівню. За звітними даними обласного Головного управління Держкомзему у Закарпатській області площа екомережі в області становить 984, 3 тис. га (77,2% від загальної площі області) [1]. Наявність значного відсотка природо-заповідного фонду виступає з одного боку як обмеження для інвестиційного освоєння територій з рекреаційною метою і отриманню комерційного ефекту від їх використання. Однак при відповідному рівні нормативно-законодавчої бази даний фактор може стати додатковою перевагою як для інвесторів, самих природоохоронних об'єктів, споживачів рекреаційних послуг так і для місцевих громад з точки зору наповнення місцевих бюджетів. Так, на заході набули поширення такі форми рекреаційного

природокористування як довготермінова оренда, концесійні угоди, франчайзинг, субконтрактинг. Використання подібних ринкових механізмів природокористування сприятиме розбудові інфраструктури кемпінгів, готелів, туристичних баз, закладів громадського обслуговування рекреантів на природозаповідних територіях з врахуванням екологічних обмежень. Однак, передумовою інвестиційного використання територій природозаповідного фонду на сьогодні необхідно вирішити ряд неузгодженостей:

- завершити встановлення меж у природі для об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення (Карпатського біосферного заповідника та НПП «Синевир»);
- завершити виготовлення матеріалів землеустрою з приймання розширених територій для названих об'єктів;
- внести зміни до закону України «Про природозаповідний фонд України» для практичного застосування Закону України від 16.09.2008 № 509-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння будівництву» щодо застосування статті 102-1 Земельного кодексу України на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду для можливості будівництва, зокрема, туристично-рекреаційних об'єктів.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи матеріал, викладений вище, зазначимо, що стан інвестиційного середовища у рекреаційному секторі залежить в цілому від інвестиційного клімату у державі. Особливістю залучення інвестицій у рекреаційну галузь є їх прив'язка до територій з наявними рекреаційними ресурсами (бальнеологічними, кліматичними, ландшафтними тощо) та наявність обмежень діяльності, пов'язаних з рекреаційним природокористуванням. Особливістю інвестиційного освоєння рекреаційних територій Закарпаття виступає низка чинників, зокрема:

- наявність профспілкових санаторно-курортних закладів, які потребують модернізації та реформування;
- наявність великих природних територій, перспективних для розбудови територіально-рекреаційних комплексів за принципом «greenfield» гірськолижного та екотуристичного профілів;
- відведення 13,4% території області до природо-заповідного фонду та 77% - до екологічної мережі, що вимагає прийняття відповідних регуляторних механізмів управління приватними інвестиціями на цих територіях;
- активна розбудова великої кількості приватних рекреаційно-туристичних закладів, які виникають стихійно і слабо піддаються моніторингу і коригуванню діяльності зі сторони державних і громадських інститутів;
- Фактична відсутність в області місць рекреації і туризму для масового споживача рекреаційних послуг середнього статку і студентської молоді таких як кемпіги, гостели, одно і двозіркові готелі тощо;
- недостатня взаємодія владних структур з реальними інвесторами рекреаційного сектору.

Для інтенсифікації інвестиційних процесів і розвитку інвестиційного середовища Закарпаття, області необхідно вирішити ряд завдань:

- завершити інвентаризацію земельних ділянок, встановити межі населених пунктів та природоохоронних територій області, здійснити функціональне зонування територій області;
- розширити і модернізувати мережу автомобільної та соціально-побутової інфраструктури;
- ширше використовувати ринкові механізми залучення приватних рекреаційних інвестицій через

механізми франчайзингу, субконтрактингу, концесійних угод тощо;

- забезпечити належне програмування розвитку рекреаційної галузі.

Досі не достатньо вивченими залишаються питання кластеризації рекреаційної галузі та можливості створення вільних економічних зон та територій пріоритетного розвитку рекреаційного типу. Тому дана проблематика окреслює перспективи подальших наукових досліджень.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Довідка про хід виконання «Програми перспективного розвитку природно-заповідної справи та екологічної мережі в Закарпатській області на 2006-2020 роки» за 2010 рік (рішення сесії обласної ради від 12.01.2006 р. №695).
2. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про туризм». Документ 1282-15, редакція від 18.11.2003 р.
3. «Каталог інвестиційних пропозицій Закарпатської області». – Ужгород, 2008-2009 рр.
4. Офіційний сайт ЗАТ «Укрпрофоздоровниця» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrzdrazv.info/>
5. Офіційний сайт девелоперської компанії STS [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sts.uz.ua/ua/biznes/proekti>
6. Основні показники діяльності по санаторно-курортних закладах, господарствах, ДП «Курорт Закарпаття» за 12 місяців 2009 року.
7. Розпорядження голови Закарпатської ОДА від 05.06.2009 р. №280 «Про затвердження «Регіональної стратегії розвитку Закарпатської області до 2015 року».
8. Розпорядження голови Закарпатської ОДА від 10.12.2010 р. № 826 «Про затвердження «Програми розвитку туризму і курортів у Закарпатській області на 2011–2015 роки».
9. Закарпаття – санаторії та туризм / Статистичний збірник. – Ужгород, 2011.